

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Орехової Катерини Віталіївни на дисертаційну роботу
Гушло Юлії Юріївни на тему:
«Науково-методичні засади стратегічного управління фінансами банку в
умовах невизначеності»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(галузь знань 07 «Управління та адміністрування»)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

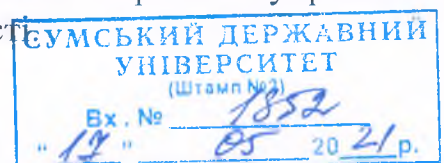
Високий рівень невизначеності – характерна ознака сучасного періоду функціонування банків України та світу, зумовлена недетермінованими процесами в економічній, політичній та соціальній сферах, в останній період ускладнена пандемією коронавірусної інфекції COVID-19. Ключовим наслідком невизначеності для банків України є зростання екзогенізації низки важливих параметрів (грошової пропозиції, депозитної бази, схильності населення до заощаджень, вартості ресурсів тощо), що не піддаються регулюванню внутрішньобанківськими механізмами, та негативно впливають їх на прибутковість та стійкість.

Такий характер невизначеності операційного середовища функціонування банків України, та загрози, що цим породжуються, вимагають зміни парадигми стратегічного управління фінансами, що має переорієнтуватись на забезпечення системної цілісності та функціональності в умовах впливів зовнішніх шоків та внутрішніх дисбалансів через досягнення адаптивності їх інституційної та функціональної структур до змін соціо-політико-економічних характеристик.

Враховуючи вищезазначене, розроблені дисертанткою теоретичні засади, науково-методичні підходи та надані практичні рекомендації щодо стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності слід вважати актуальними й такими, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Актуальність результатів дисертаційного дослідження Гушло Ю. Ю. підтверджується безпосереднім зв'язком з пріоритетними напрямками науково-дослідних робіт провідних вчених Сумського державного університету. Зокрема у межах науково-дослідної роботи за темою «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (№ д/р 0109U006782) здобувачка обґрунтувала необхідність врахування рівня світової та геополітичної невизначеності на фундаментальні показники функціонування банків; за темою «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (№ д/р 0102U006965) – запропоновано застосування науково-методичного підходу до моделювання прибутковості як цільової стратегії управління фінансами банку для забезпечення його життєздатності.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їх достовірність.

Дисертація побудована за цілісною схемою, окремі підрозділи логічно поєднані між собою, чим забезпечується комплексність та системність дослідження. Також робота характеризується формулюванням ґрунтовних висновків, що повністю відбивають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їх використання у процесі стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується глибоким знанням дисертанткою досліджуваної проблематики, умінням працювати з науковою літературою (268 найменувань, стор. 188-213), використанням на практиці сучасних прийомів та методів для упорядкування та продукування знань про об'єкт та предмет дослідження, обробки статистичних даних.

Наукові положення, викладені в дисертації, повною мірою досліджені на підставі узагальнення та систематизації робіт закордонних та вітчизняних вчених та фахівців з питань банківської справи та банківського менеджменту. Поряд із науковою літературою, автор опрацював спеціальні джерела інформації, такі як наукові публікації в періодичних та монографічних виданнях, національне законодавство та нормативно-правові акти, офіційні та дослідницькі Базельського комітету з банківського нагляду, Міжнародного валютного фонду, статистичні й звітно-аналітичні дані Національного банку України.

Достовірність забезпечена адекватним застосуванням широкого спектра методів наукового пошуку: комплексне використання статистичних тестів, властивостей закону нормального розподілу, множинного регресійного аналізу (стор. 70-76); поєднання методів кореляційного та регресійного аналізу, статистичних тестів (перевірки даних на стаціонарність за тестом Дікі-Фулера, перевірки значущості отриманих мультирегресійних рівнянь, перевірки автокореляції залишків за допомогою тесту Дарбіна-Уотсона, перевірки на гетероскедастичність за допомогою тестів Уайта та Бройша-Пагана) (стор. 137-158); метод узагальненого приведенного градієнта для нелінійних задач (стор. 170-174).

Це у підсумку дозволяє констатувати достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, отриманих дисертанткою за результатами дослідження.

4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи, а також публікацій Гушло Ю. Ю. дозволяє стверджувати, що запропоновані авторкою розробки містять наукову новизну та засвідчують її особистий внесок в удосконалення теоретичних засад та науково-методичних підходів до стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності:

1. Авторка розвинула фундаментальні положення парадигми стратегічного управління фінансами банку на основі чіткого визначення категоріального апарата наукової проблеми:

- уточнення розуміння поняття «фінанси банку» як об'єкта управління, що має практичну основу (діяльність банку як суб'єкта господарювання та як фінансового посередника), реалізується на основі системи загальних та специфічних принципів через зовнішні та внутрішні економічні відносини, результатом чого є матеріальний вияв (сформовані фінансові ресурси банку), що набуває ряду фундаментальних властивостей (обсяги, збалансованість, волатильність, ефективність) (стор. 27-38, рис. 1.5);

- фінансові ресурси банку як матеріального вияву фінансів банку (стор. 31).

2. Ґрунтовність теоретичного дослідження авторки підкреслюють результати трендового (стор. 39-40), бібліометричного (стор. 41-43) та контекстного (стор. 44-51) аналізу наукового доробку, що стосується вивчення впливу невизначеності на функціонування банків. Структурування наукових публікацій, проіндексованих базою даних Scopus, дозволило виокремити найбільш значущі вектори наукових досліджень, що опосередковують основні контексти стратегічного управління фінансами банків з урахуванням впливу невизначеності. Результати бібліометричного аналізу та визначення трендів зміни наукової уваги до зазначених питань дозволили сформулювати висновки про сучасні орієнтири банків, які слід враховувати в системі стратегічного управління фінансами банку. Результати контекстного аналізу склали підґрунтя для формування авторського підходу до класифікації невизначеності (стор. 52, таблиця. 1.5) та розробки моделі механізму впливу невизначеності на стратегічне управління фінансами банку (стор. 60, рис. 1.11).

3. На схвальну оцінку заслуговують удосконалені авторкою науково-методичні засади обґрунтування впливу невизначеності на фундаментальні показники функціонування банків (стор. 61, рис. 1.12), що відрізняються від наявних підходом до формування факторних індикаторів невизначеності та системним поєднанням методів множинного регресійного моделювання. Одержані результати дозволили авторці формалізувати рівень та напрями впливу невизначеності на показники функціонування банків (стор. 71-76, рис. 1.20). Це формує емпіричне підґрунтя для підвищення ефективності стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності.

4. Серед теоретичних напрацювань та результатів здобувачки вагоме значення мають удосконалені концептуальні засади стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності. Так, у роботі сформовано авторський підхід до визначення поняття «стратегічне управління фінансами банку» (стор. 84), на основі інтеграції постулатів системного, процесного, динамічного та адаптивного підходів розроблено динамічно-адаптивну модель стратегічного управління фінансами банку, що реалізується через функціонально-адаптивне планування, діагностування та аналіз й моніторинг (стор. 94-98, рис. 2.6).

5. Теоретичну та практичну цінність становить науково-методичний підхід до аналізу якості стратегічних фінансових планів банку (стор. 123, рис. 2.16). На відміну від наявних підходів у дисертації запропоновано враховувати кількісні та якісні індикатори оцінки впливу факторів на якість стратегічного планування банку (стор. 124-130) та інтерпретувати отримані за результатами оцінювання дані на основі вербально-числової шкали Харрінгтона (стор. 132, таблиця 2.7). Визначений у роботі підхід дозволяє знизити внутрішню невизначеність цілей стратегічного управління фінансами банків та критеріїв їх досягнення.

6. Беззаперечною якісною ознакою роботи є обґрунтований автором науково-методичний підхід до стратегічного планування фінансів банку (стор. 99-119), який доповнено процедурами сценарного аналізу задля виявлення послідовних довгострокових тенденцій та ключових критичних невизначеностей в операційному середовищі та розробки сценаріїв (стор. 106-112, рис. 2.9, рис. 2.10, таблиця 2.4). Ці рекомендації уможливають зменшення рівня невизначеності цільового блоку та підвищують адаптованість банку до умов операційного середовища функціонування.

7. Значну практичну цінність мають авторські пропозиції з удосконалення методичного інструментарію моделювання прибутковості банку, що полягають у комплексному та багатоетапному аналізі з використанням статистичних тестів та формування на цій основі мультирегресійних рівнянь з необхідними показниками статистичної значущості (стор. 136-158, рис. 3.1). Результати апробації запропонованого науково-методичного підходу дозволяють зробити висновки щодо прогнозної зміни рівня прибутковості, виявити слабкі місця, в тому числі шляхом порівняння з «peer-group» визначених банком напрямів розміщення коштів та джерел фінансування та запровадити на цій основі відповідні превентивні управлінські впливи.

8. Схвальної оцінки заслуговують напрацювання дисертантки щодо поглиблення науково-методичного забезпечення оптимізації балансу банку, здійснене за допомогою методу нелінійного зменшеного градієнта (стор. 159-181, рис. 3.2). Розроблений у роботі підхід забезпечує визначення оптимально-збалансованої структури активів та пасивів банку у межах індивідуально визначеного горизонту планування, що створює підґрунтя для подальшого удосконалення фінансової політики та стратегій банків у цьому напрямі.

5. Теоретична та практична значущість наукових результатів.

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю застосування розроблених у дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і в практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливого завдання, що полягає в удосконаленні теоретичних засад та науково-методичних підходів стратегічного управління фінансами банку в умовах невизначеності.

Теоретично значущими є наступні наукові результати: поглиблене теоретичне розуміння змістовних аспектів фінансів банку як об'єкта стратегічного управління, сформовані концептуальні засади стратегічного

управління фінансами банку в умовах невизначеності на основі теоретичного обґрунтування її впливу на функціонування банків, науково-методичні засади стратегічного планування фінансів банку та оцінювання його якості.

Підтвердженням теоретичної цінності окремих результатів є їх використання у навчальному процесі Сумського державного університету під час викладання дисциплін: «Банківська справа», «Аналіз банківської діяльності», «Фінансовий менеджмент» (акт від 01.12.2020).

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості застосування розроблених у дисертаційній роботі теоретичних положень, висновків і методичних рекомендацій на рівні окремого банку при формуванні та реалізації його фінансової політики та стратегії, обґрунтуванні цільових показників стратегічних фінансових планів в умовах невизначеності. Це дозволить удосконалити процес стратегічного управління фінансами в банках, попередити кризові явища у формуванні їх фінансового стану, підвищити ефективність та конкурентоспроможність.

Теоретичні положення і науково-методичні підходи були впроваджені в практику, а саме: у роботі ПАТ «Перший Міжнародний Український банк» використано науково-методичний підхід до оптимізаційного моделювання структури балансу методом узагальненого приведення градієнта для нелінійних задач (довідка № 25/19 від 30.11.2020); у роботі Харківського регіонального управління АТ «УКРСИББАНК» застосовано методику моделювання прибутковості як цільової стратегії управління фінансами банку, що базується на врахуванні ендогенних факторів впливу (довідка № 11/36-11.20 від 18.11.2020).

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Гушло Ю. Ю. за результатами дисертації опублікувала 12 наукових праць, зокрема, 7 статей в наукових фахових виданнях України (з яких 1 – у виданні, включеному до бази Web of Science), 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. Перелік та вивчення змісту опублікованих статей та тез доповідей на конференціях дає змогу встановити, що здобувачка виконала вимоги пунктів 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 № 167, а також вимоги Наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 № 1220. На підставі цього апробацію результатів дисертаційної роботи Гушло Ю. Ю. слід вважати достатньою.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами перевірки дисертаційної роботи Гушло Ю. Ю. на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; навмисних спотворень не виявлено. Звідси можна зробити висновок про відсутність порушень академічної доброчесності.

8. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Гушло Ю. Ю. містить анотацію українською та англійською мовами, список опублікованих праць, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У додатках містяться копії довідок про практичне використання результатів дослідження. Повний обсяг дисертації складає 243 сторінки, у тому числі 188 сторінок основного тексту, що цілком відповідає встановленим вимогам. Робота викладена науковим стилем, її зміст має чітку логічну послідовність виконання поставлених завдань, що розкривають послідовні етапи досягнення мети. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 зі змінами від 31.05.2019.

9. Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

Поряд із позитивною оцінкою дослідження за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними у дисертаційній роботі, слід зробити наступні зауваження, що, в більшості випадків, мають рекомендаційний характер та слугують підставою для їх обговорення в дискусійному порядку:

1. У роботі автор справедливо багато уваги приділяє питанням сутності, систематизації, структуризації та класифікації невизначеності в контексті впливу на стратегічне управління фінансами банку (стор. 50-54). Але з таблиці 1.5 «Класифікація невизначеності в контексті стратегічного управління фінансами банку» (стор. 53) не досить зрозумілим є внесок автора у поглиблення цієї класифікації. Для кращої наочності доцільно було виокремити наявні класифікаційні ознаки та види невизначеності, а також виділити ті, що запропоновані безпосередньо автором.

2. Робота містить ґрунтований аналіз наукового доробку з питань впливу невизначеності на функціонування банків, що відрізняється від наявних поєднанням контекстного, трендового (Google Trends) аналізів та бібліометричного аналізу публікацій на основі бази даних SCOPUS (стор. 39-51). Також наведені діаграми, побудовані за допомогою VOSviewer v.1.6.10, що відбивають взаємозв'язки поняття «невизначеність» з іншими сферами наукових інтересів авторів усього світу. Це дозволило авторці обґрунтувати домінантні кластери крос-секторних досліджень та виокремити на цій основі взаємозв'язки невизначеності з параметрами функціонування банків.

На нашу думку, дослідження тільки б виграло, якщо використана для бібліометричного аналізу база наукових праць була розширена за рахунок таких міжнародних наукометричних баз, як Web of Science та Dimensions.

3. Дисертантка як один із факторів макросередовища, що формує значний рівень невизначеності діяльності банків, виокремлює соціальну невизначеність (стор. 56, рис. 1.11). Цілком слушним при цьому у контексті теми дослідження є висновок авторки щодо того, що соціальна невизначеність матеріалізується в недовірі громадян один до одного, до громадських та політичних інститутів, що може стати як каталізатором економічної або політичної кризи в країні, так і поглибити їх прояви.

Проте у роботі не приділено достатньої уваги впливу соціальної невизначеності на ключові показники функціонування банків та стратегічне управління їх фінансами. Робота значно б виграла у науковому та практичному аспектах, якби було надано пропозиції щодо удосконалення підходів до моделювання впливу загроз втрати суспільної довіри на ключові показники функціонування цих фінансових посередників в економіці країни.

4. Важливе місце в процесі дослідження посідає визначення впливу невизначеності на фундаментальні показники функціонування банків України на основі множинного регресійного моделювання (стор. 61-76). Водночас доцільно було провести такі розрахунки за ширшим переліком показників зі статистичним обґрунтуванням їх вибірки, що дало змогу більш об'єктивно оцінити вплив невизначеності на фінансовий стан (стійкість та ефективність діяльності) банків України.

5. У межах використання розробленого в роботі підходу до моделювання прибутковості як цільової стратегії управління фінансами банку (стор. 136-158) потребує пояснення визначення як основних критеріїв показників рентабельності капіталу та активів, тоді як оцінка прибутковості діяльності банків базується на розрахунку цілого комплексу відносних показників.

6. У пункті 3.2 (стор. 158-181) дисертаційної роботи авторкою представлені методичні засади формування оптимально-збалансованої структури активів та пасивів банку, що безперечно мають актуальність та практичну цінність.

У межах використання розробленого в роботі підходу потребує додаткового аргументування доцільність та переваги проведення оптимізації з використанням нелінійного зменшеного градієнта, а не за допомогою інших методів.

Також зауважимо, що здійснена авторкою практична апробація є фрагментарною, а висновки недостатньо емпірично підтверджені, оскільки як базу дослідження обрано тільки АТ «Райффайзен Банк Аваль». Вважаємо, що здобувачці доцільно було б обрати різні банки за видом бізнес-моделі, розміром, формою власності, резидентністю капіталу, що дозволило б урахувати різні підходи менеджменту банків по управлінню їх фінансами. Крім зазначеного, розширення бази апробації дало б змогу отримати імовірніші результати щодо ефективності запропонованої методики для визначення оптимальної структури балансу банків, порівняти результати оптимізації балансових показників залежно від виду банку та виявити загальні тенденції для певних груп банків України.

Однак висловлені побажання та зауваження не зменшують високого науково-теоретичного та методичного рівня проведеного дослідження.

10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Гушло Юлії Юріївни на тему: «Науково-методичні засади стратегічного управління фінансами банку в умовах невизначеності» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що мають важливе наукове й

практичне значення для підвищення ефективності стратегічного управління фінансами банків в умовах невизначеності.

Наукові статті та інші публікації Гушло Ю. Ю. відбивають положення отриманої нею наукової новизни. В дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення з наукових робіт у співавторстві, які є особистим здобутком авторки. Основні результати проведеного дослідження доповідались та схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня й впроваджені в практику освітньої та банківської діяльності.

Дисертація Гушло Ю. Ю. на тему: «Науково-методичні засади стратегічного управління фінансами банку в умовах невизначеності» за змістом відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», за якістю та змістовністю теоретичних, методичних та практичних розробок цілком відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тема дисертації є актуальною, розкрита необхідним чином. Поставлена мета роботи успішно досягнута, а її результати мають теоретичну та практичну цінність, містять наукову новизну. Приведені у відгуку дискусійні положення та зауваження не мають принципового характеру, тому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація на тему: «Науково-методичні засади стратегічного управління фінансами банку в умовах невизначеності» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 167, та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 № 40 (зі змінами від 31.05.2019), а здобувач – Гушло Юлія Юріївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри банківського бізнесу
та фінансових технологій,
Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна МОН України (м. Харків)

К. В. Орехова

К. В. Орехова

Підпис засвідчую
Печатка служби управління
персоналом

Орехова